

Rammevilkår for kunstnerisk utviklingsarbeid

Nasjonal finansieringsordning for kunstnerisk utviklingsarbeid

15 november 2024

Sammendrag og innstilling.....	2
Bakgrunn for utredningen	3
Historikk - kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge	4
Finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norden og Europa	5
Norges forskningsråd	5
Utfordringer for at kunstnerisk utviklingsarbeid kan inngå i mandatet til Norges forskningsråd	7
Løsningsforslag	11
Vedleggsliste.....	14
Referanser.....	33

Sammendrag og innstilling

Det har gjennom de siste 20 årene skjedd en sterk utvikling av kunsthagene og det kunstneriske utviklingsarbeidet i utdanningsinstitusjonene. Det er etablert tverrkunstneriske miljø og fakultet ved flere universitet og høyskoler og det er etablert ph.d. program.

I 2007 leverte et utvalg ([Jørgensenutvalget](#)) en innstilling til UHR, etter et oppdrag fra departementet, som vurderte om det var mulig å inkludere kunstnerisk utviklingsarbeid i resultatbasert finansiering. Utvalget definerte kunstnerisk utviklingsarbeid slik:

Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.

Kunnskapsdepartementet skriver i 2018 slik ved opprettelsen av ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid:

Hensikten med graden er at det kunstnerisk utøvende og skapende står sentralt som metode, men at dette ikke utelukker inkludering av vitenskapelige metoder eller artikler i arbeidet. Det er ikke ment at graden skal virke begrensende for tverrfaglighet, men tvert om gi utøvende og skapende kunstnerisk virksomhet en rettmessig plass i det høyere utdannings- og forskningssystemet, og anerkjenne de utøvende og skapende kunsthagenes selvstendige bidrag i kunnskapsproduksjon.

Det er en likestilling av forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid i lov for universiteter og høyskoler. Dette er ikke fulgt opp i sentrale politiske dokument eller i organisatorisk plassering av ansvar. Forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid har de siste 20 årene hatt ulik finansieringsordning. Forskningsrådet har ansvar for forskning, mens HK-dir har ansvar for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Det er ikke like vilkår for forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid når det gjelder mulighet til å søke ekstern finansiering. Den øremerkede og skreddersydde ordningen for finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid gjennom HK-dir er ikke lenger der. Kunnskapsdepartementet arbeider nå med en Stortingsmelding om forskningssystemet. Institusjonene og UHR har i høringsinnspill til denne stortingsmeldingen tatt til orde for behovet for en nasjonal konkurransebasert arena for de skapende og utøvende kunsthagene.

Tildeling av midler fra fagfellelvurderte konkurranseutsatte arenaer sikrer kvalitet. Mens EUs forskningsprogram i stadig større grad har åpnet for kunstnerisk forskning har Norge ved å fase ut den nasjonale ordningen tatt et skritt tilbake. Om de skapende og utøvende kunsthagene skal kunne hevde seg innenfor EUs ordninger, må det også finnes nasjonale konkurransebaserte ordninger, på linje med det de vitenskapelige fagene har gjennom Forskningsrådet. Forståelsen for kunsthagenes bidrag til kunnskaps- og samfunnsutviklingen må løftes. De skapende og utøvende fagenes bidrag til økonomi og bærekraft er betydelig. Utvikling av fagene og utdanningene er avhengig av kunstnerisk utviklingsarbeid som er i front.

Denne utredningen tar for seg forutsetninger for at kunstnerisk utviklingsarbeid kan inngå i mandatet til Norges forskningsråd. For at dette skal skje trengs det en reell likestilling gjennom hele forskningssystemet, og gjennom kjeden av styringsdokumenter og tildeling av ressurser.

- Ansvar for oppfølging og kvalitetsutvikling gjennom konkurransebaserte tildelinger til forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid må samles i en organisasjon.
- Norges forskningsråd må få et klart mandat for å åpne for prosjekttildelinger som har sitt utgangspunkt i de skapende og utøvende kunstfagene.
- Kunstnerisk utviklingsarbeid må ha en plass i det framtidige forskningssystemet og denne virksomheten må tas inn i Forskningsrådets vedtekter.
- Kunnskapsdepartementet må i styringsdokumenter, mål og tildelingsbrev for forskningsrådet stille krav til henholdsvis vitenskapelig kvalitet og kunstnerisk kvalitet i prosjekter som får støtte.
- Kultur og likestillingsdepartementet må ta et større ansvar for kunnskapsutviklingen innen kunstfagene ved å finansiere kunstnerisk utviklingsarbeid. Det kan gjøres gjennom tildelinger til Forskningsrådet og føringer i tildelingsbrevet.

Denne utredningen går ikke inn på hvordan Forskningsrådet skal operasjonalisere et slikt oppdrag, men er klar på at Forskningsrådet må ha kompetanse i kunstnerisk utviklingsarbeid i administrasjon, porteføljestyre og fagpanel.

Bakgrunn for utredningen

Prosjektprogrammet i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (HK-dir) var eneste konkurransebaserte tilskuddsordning øremerket for de skapende og utøvende kunstfagene. Dette programmet fases nå ut. Saken ble drøftet i UHR-KDA i møte 03.05.2024. Det var enighet om at vi står ved et veiskille, og at kunstnerisk utviklingsarbeid bør inngå i mandatet til Norges forskningsråd.

UHR KDA sitt arbeidsutvalg oppnevnte en utredningsgruppe som fikk slikt **mandat**:

Utredningsgruppen skal foreslå en bærekraftig og langsiktig løsning for ivaretagelse av kunstnerisk utviklingsarbeid. I rapporten skal gruppen

- kort beskrive historikken til kunstnerisk utviklingsarbeid
- Inkludere gode eksempler på kunstnerisk utviklingsarbeid innen ulike fagområder
- beskrive dagens situasjon og løsninger for finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid og annen relevant forskning innen kunstfagene i Norden og Europa
- drøfte aktuelle utfordringer i dag knyttet bl.a. til infrastruktur og åpen forskning
- foreslå forutsetninger og kriterier for at kunstnerisk utviklingsarbeid kan inngå i mandatet til Norges forskningsråd
- presentere utkast til rapport på en høringskonferanse 23. oktober 2024
- Ferdigstille rapport til endelig behandling i november 2024

Utredningsgruppen har slik **sammensetning**:

- fagdirektør Geir Strøm, HK-dir (leder)
- prodekan Nina Grünfeld, HiNN
- førsteamanuensis Ivar Grydeland, NMH
- seksjonssjef Torben Lai, KHiO
- prorektor Hans Kjetil Lysgård, UiA
- prodekan forskning Eli Støa, NTNU

Gruppen har hatt ukentlige digitale møter.

Utredningsgruppen har møtt områdedirektør Benedicte Løseth i Forskningsrådet, professor Terje Lohndal (leder for porteføljestyret for banebrytende forskning i NFR) og professor Maria Hellström Reimer, Vetenskapsrådet (Scientific Advisor Artistic Research).

Utredningen har korte kapitler for de ulike temaene i mandatet. Disse kapitlene er fulgt opp med mer utdypende omtale og dokumentasjon i seks appendix. Det er en referanseliste med lenker til dokumenter som utredningen viser til.

Historikk - kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge

Da Lov om universiteter og høyskoler ble vedtatt i 1995, ble kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) og forskning likestilt som mål for institusjonenes virksomhet.

Stipendiatprogrammet for de skapende og utøvende kunsthøgskolene ble opprettet i 2003 som en parallell til doktorgradsprogrammene innenfor vitenskapene. Stipendiatprogrammet innbefattet fra starten av en tilskuddsordning med søkbare stipendiatstillinger finansiert fra departementet. I 2010 opprettet Kunnskapsdepartementet en tilskuddsordning kalt Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. Ansvaret for programmet ble lagt til det eksisterende styret for Stipendiatprogrammet. Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) ble etablert som overbygging for de to programmene. HK-dir har administrert de to ordningene i PKU.

Budsjettrammen for tilskuddsmidlene i PKU var de siste årene på 18 mill kroner. Stortinget vedtok i Statsbudsjett for 2024 at flere tilskuddsordninger som er administrert av HK-dir skal fases ut med virkning fra budsjettåret 2024. Prosjektprogrammet i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) er en av disse. Som følge av vedtaket ble 14 mill kr av PKU's tilskuddsmidler lagt inn i budsjettrammen til sju av institusjonene som tidligere hadde fått tildelt prosjektmidler fra PKU. Det er flere institusjoner enn disse sju som har kunstnerisk utviklingsarbeid i sin fagportefølje og som ikke fikk tildelt midler gjennom denne refordelingen.

Det finnes ikke lenger en nasjonal konkurransebasert arena for de skapende og utøvende kunsthøgskolene. Utredningsgruppen mener omfordelingen ble gjort retrospektivt og ikke med tanke på videre utvikling av kunstnerisk utviklingsarbeid som nasjonalt fagfelt.

En nærmere gjennomgang av bakgrunnen for PKU er samlet i appendix 1.

Finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norden og Europa

Salzburg prinsippene fra 2005 for utvikling av institusjonell doktorgradsutdanning fikk stor betydning også for kunsthistorien. De europeiske organisasjonene innen kunsthistorieutdanning gikk senere sammen om utviklingen av [Florence principles](#) for doktorgradsutdanning i kunst.

Parallelt med dette og senere har det vært jobbet for inkludering av kunstnerisk forskning i OECDs Frascati manual. Frascati-manualen setter en internasjonal standard for definisjon av FoU-arbeid. Forskning og eksperimentell utvikling (FoU) defineres som kreativt og systematisk arbeid som utføres for å oppnå økt kunnskap - herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn - og for å utarbeide nye anvendelser av tilgjengelig kunnskap. For at en aktivitet skal kunne defineres som en FoU-aktivitet, må den oppfylle fem grunnkriterier. Aktiviteten må

- inneholde noe nytt ("novel")
- være kreativ ("creative")
- ha usikkerhet knyttet til utfallet ("uncertain")
- være systematisk ("systematic")
- kunne overføres og/eller reproduseres ("transferable and/or reproducible").

De europeiske organisasjonene innen kunsthistorieutdanning utviklet i 2019 dokumentet the [Vienna declaration](#) som slår fast at disse kriteriene også gjelder for et kunstnerisk utviklingsarbeid. I et vedlegg til deklarasjonen foreslås det endringer i Frascati-manualens faginnndeling. Artistic Research (Kunstnerisk forskning / kunstnerisk utviklingsarbeid) er foreslått som egen gruppe, på linje med humaniora og andre fag. Dette er foreløpig ikke tatt til følge av OECD. Organisasjonene bak Vienna declaration har i 2024 etablert the [Artistic Research Alliance](#).

Disse prosessene har hatt betydning for utviklingen av fagfeltet i Europa, men betingelsene og nasjonale ordninger for organisering og finansiering er svært ulike. Norge har gjennom PKU på mange måter vært banebrytende og en referanse for andre. Med fjerningen av PKU sakker Norge nå akterut når det gjelder vilkår for kunstnerisk utviklingsarbeid. EU's forskningsprogram har utlysninger som er åpne for Artistic Research og i Sverige åpnes nå i høst det første excellenscenter for konternærlik forskning ved Gøteborg universitet.

Utredningsgruppen er bedt om å beskrive situasjonen for kunstnerisk forskning i Norden og Europa. Dette er nærmere omtalt i appendix 2.

Norges forskningsråd

Forskningsorganisasjoner, næringsliv og offentlig sektor kan søke om prosjektmidler fra Forskningsrådet. Privatpersoner kan ikke søke.

En forskningsorganisasjon er en enhet (for eksempel universiteter eller forskningsinstitutter), uavhengig av rettslig status (offentlig- eller privatrettslig) eller finansieringsmåte, som har som hovedformål å drive med uavhengig forskning i form av grunnforskning og/eller anvendt forskning (industriell forskning og eksperimentell utvikling).

Disse organisasjonene er automatisk godkjent som forskningsorganisasjon av Forskningsrådet:

Universiteter, vitenskapelige høyskoler, høyskoler akkreditert på institusjonsnivå av NOKUT

Alle institusjonene som tidligere kunne søke PKU om midler er ut fra dette godkjente forskningsorganisasjoner.

Porteføljer

Forskningsrådet har delt inn arbeidet med tildelinger i 11 prosjektporteføljer der hver av disse har et porteføljestyre. Dette er nærmere beskrevet på Forskningsrådets web.

Utdrag av mandat for porteføljestyrene

«Porteføljestyrene skal fremme høy kvalitet i forskning, styrket konkurransekraft og innovasjonsevne, og miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp overordnede mål for forsknings- og innovasjonspolitikken innenfor et nærmere angitt porteføljeområde, fastsatt av Forskningsrådets styre.

....

- a) Porteføljestyret er underlagt Forskningsrådets styre og har beslutnings- og tildelingsfullmakt innenfor sine ansvarsområder.
- b) Porteføljestyret skal bidra til å nå målene i Forskningsrådets strategi, basert på langtidsplan for forskning og høyere utdanning (LTP) og Regjeringens mål for Forskningsrådet

...

Porteføljestyret skal:

- a) Utarbeide en porteføljeplan for sitt porteføljeområde. Planen endres ved behov og godkjennes av Forskningsrådets styre.
- b) Utarbeide en treårig investeringsplan som oppdateres årlig. Forskningsrådets styre godkjenner planen.
- c) Sørge for porteføljeanalyser og annet oppdatert kunnskapsgrunnlag som skal ligge til grunn for rådgivning og investeringer.»

Fagfellepanel

Søknader til Forskningsrådet sendes til eksterne fagfeller for vurdering. Prosedyren for dette er omtalt på NFRs hjemmesider. Fagfellene leser og vurderer søknadene individuelt, men møtes i et fagfellepanel for å gi en felles vurdering og rangering. Vedtak om tildeling skjer i et porteføljestyre.

Vurderingskriterier

Forskningsrådet har felles vurderingskriterier som de eksterne fagfellene/ fagpersonene bruker når de skal gjøre en kvalitetsvurdering av søknadene:

- Forskning og innovasjon - Excellence
 - originalitet/nyskapende forskning og innovasjon
 - soliditet/robusthet
- Virkninger og effekter - Impact
 - potensiale for virkninger og effekter på forskning, samfunn og næringsliv
 - planer for deling av kunnskap og anvendelse av forskningsresultater

- Gjennomføring - Implementation
 - prosjektleder og -team
 - planer for gjennomføring og organisering av prosjektet

Innholdet i de tre kriteriene er tilpasset Forskningsrådets ulike søknadstyper, men har en lik struktur. Det brukes en karakterskala fra 1 (dårlig) - 7 (fremragende).

Utfordringer ved at kunstnerisk utviklingsarbeid kan inngå i mandatet til Norges forskningsråd

Alle institusjonene som tidligere kunne søke PKU om midler er godkjente forskningsorganisasjoner og kan i utgangspunktet søke Forskningsrådet om midler. Det finnes eksempler i Forskningsrådets tildelinger på prosjekter der kunstnerisk utviklingsarbeid er en del av et større prosjekt. Det er imidlertid ikke muligheter innenfor de eksisterende porteføljer for finansiering av prosjekter som har sitt utgangspunkt i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Det er historiske grunner til dette, men det har skjedd store endringer i sektoren siden likestillingen av forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid i UH-loven og den etterfølgende opprettelsen av PKU. Mange kunsthøgskoler inngår nå som enheter ved universiteter og høyskoler. Etableringen av ph.d. stadfester kunstnerisk utviklingsarbeid som eget forskningsfelt.

Regjeringen har nylig lagt fram lov for universitet og høyskoler og forskrift for undervisnings- og forskerstillinger og rekrutteringsstillinger. I disse dokumentene er forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid beholdt som ulike, men likestilte begrep. Utredningsgruppen forholder seg til at dette, foreslår ikke en endring av begrepsbruk og omtaler ikke disse dokumentene ytterligere.

Stortingsmelding om forskningssystemet 2025

Regjeringen arbeider nå med en ny stortingsmelding om forskningssystemet som skal legges fram i 2025. I en høringsrunde med innspill til denne meldingen har både KHiO, NMH, NTNU, UiA, UiB, UHR og HK-dir omtalt utfasingen av PKU og pekt på behovet for en nasjonal konkurransearena for kunstnerisk utviklingsarbeid. De skapende og utøvende kunsthøgskolene må nå sikres likeverdige vilkår for konkurranseutsatt finansiering for utvikling av feltet. KHiO, NMH, NTNU og HK-dir sier i sine innspill at en slik nasjonal konkurransearena bør legges til Forskningsrådet.

I appendix 3 er det samlet utdrag fra disse høringsinnspillene.

Langtidsplan for forskning og høyere utdanning

Langtidsplanen for høyere utdanning og forskning (LTP) skal sette kursen for politikkutviklingen i forskning og høyere utdanning. I planen gir regjeringen uttrykk for hva som er særlig viktig å prioritere de kommende årene. Formålet er å koordinere politikken på tvers av sektorer og bidra til langsiktighet og forutsigbarhet. Regjeringen peker ut tre overordnede mål for norsk forskning og høyere utdanning i perioden 2023-32: styrket konkurransekraft og innovasjonsevne; miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft; og høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning og høyere utdanning. Langtidsplanen inneholder i tillegg seks tematiske

prioriteringer og to målrettede samfunnsoppdrag. I en egen del II av planen gjennomgås kunnskapssystemet med omtale av blant annet høyere utdanning, forskningssystemet, samfunnsoppdrag, akademisk frihet og åpen forskning.

Kunstnerisk utviklingsarbeid er i LTP omtalt som en av hovedoppgavene for virksomhetene, men det er ingen omtale av kunstfagene i LTP.

NFRs vedtekter og Virksomhets- og økonomiinstruks

Kunnskapsdepartementet er etatstyrer for Norges forskningsråd. Forskningsrådet har eget styre og det er fastsatt vedtekter for virksomheten i forskrift.

Departementet har også fastsatt Virksomhets- og økonomiinstruks.

Kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke nevnt i vedtektene eller i instruksen.

Tildelingsbrev

I tildelingsbrevet formidler KD styringssignaler og forventninger til Forskningsrådet. Forskningsrådet har fem mål:

- Mål 1 Økt vitenskapelig kvalitet
- Mål 2 Økt verdiskaping i næringslivet
- Mål 3 Møte store samfunnsutfordringer
- Mål 4 Et velfungerende forskningssystem
- Mål 5 God rådgivning

Tildelingsbrevet har slik omtale av midler til strategiske forskningsprioriteringer:

«Tildelingen skal bidra til å oppnå målene og prioriteringene i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Inkludert i dette er forsknings- og datainfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og støtte til internasjonalt forskningssamarbeid.»

Tildelingsbrevet har slik omtale av midler til langsiktig grunnleggende forskning:

«Kunnskapsdepartementet har et særskilt ansvar for å finansiere forskning som ikke er øremerket spesielle temaer eller formål. Tildelingen over denne posten skal finansiere langsiktig, grunnleggende forskning, bidra til å forbedre den vitenskapelige kvaliteten i forskningsmiljøer eller på et spesifikt forskningsområde, samt bidra til å utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.»

Forskningsrådets oppdrag i tildelingsbrevet er forankret i oppfølging av langtidsplanen. Kunstfagene og kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke nevnt i langtidsplanen. Tildelingene til Forskningsrådet skal bidra til å forbedre den vitenskapelige kvaliteten. Kunstnerisk utviklingsarbeid eller kunstnerisk kvalitet er ikke nevnt.

Kultur og likestillingsdepartementet bevilger også midler til forskning som administreres gjennom Forskningsrådet. Tildelingen for 2024 er på 30,5 mill kroner. I tildelingsbrevet står det:

«Kultur og likestillingsdepartementets tildelinger til Norges forskningsråd skal legge til rette for kultur- og medieforskning av høy vitenskapelig kvalitet og en oppbygging og styrking av forskningsmiljøene på disse områdene. Dette gjelder både forskning som grunnlag for en kunnskapsbasert kultur- og mediepolitikk, men også forskning som bidrar til å styrke og utvide kunnskapsgrunnlaget for å gjøre samfunnet bedre rustet til å møte store utfordringer. Tildelingene skal videre bidra til å styrke forskning og forsker-rekruttering i museer utenfor universitetsmuseene. Mål 1 for Forskningsrådet om økt

vitenskapelig kvalitet, og mål 3 om å møte store samfunnsutfordringer er spesielt relevant for departementets tildeling til Forskningsrådet for 2024.»

....

«Bevilgningene på posten finansierer i 2024 forskning om kultur- og mediesektoren, bredere orientert kulturforskning, forskning i museene, forskning på spillproblematikk og reiseliv. Det skal legges til rette for kultur- og medieforskning av høy vitenskapelig kvalitet og styrking av forskningsmiljøene på disse områdene.»

Kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke nevnt i tildelingsbrevet fra Kultur og likestillingsdepartementet og også her er tildelingen knyttet til høy vitenskapelig kvalitet. Dette gjelder også for KDs «[Veileder for sektoransvaret for forskning](#)».

Universitets- og høgskolerådet har i sitt innspill til Stortingsmeldingen om forskningssystemet pekt på sektorprinsippet:

UHR mener det er nødvendig med en gjennomgang av hvordan departementene er rigget for å jobbe med forskning, både på embetsnivå og politisk nivå. Sektorprinsippet i norsk forskningspolitikk innebærer at hvert departement har et overordnet ansvar for kunnskapsutviklingen på sitt sektorområde.

Utredningsgruppen mener at Kultur og likestillingsdepartementet må ta et større ansvar for kunnskapsutviklingen innen kunstfagene ved å finansiere kunstnerisk utviklingsarbeid. Det kan gjøres gjennom tildelinger til Forskningsrådet og føringer i tildelingsbrevet.

Utfordringer knyttet til porteføljene, porteføljestyrene, fagpanelene og vurderingskriteriene

Kunstnerisk utviklingsarbeid drives inne et bredt fagfeltet, er et eget begrep, og må ses som en parallell til både grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid.

Kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke omtalt i oppdraget til noen av porteføljene i forskningsrådet. Det blir da et spørsmål om denne virksomheten kan tolkes inn i et bredt forskningsbegrep eller om det eksplisitt må omtales. Dette skiller de to løsningsforslagene som er presentert i neste kapittel.

Utredningsgruppen har ikke sett på sammensetningen av og kompetansen i de eksisterende porteføljestyrene og fagpanelene. Om kunstnerisk utviklingsarbeid skal inngå i oppdraget til Forskningsrådet må kompetansen på fagfeltet være til stede i disse organene.

Porteføljestyrene har ny sammensetning fra 2024 og er nå i en prosess med å utarbeide nye porteføljeplaner. Planene bygger på LTP og målene for forskningsrådet. Som omtalt ovenfor er ikke kunstnerisk utviklingsarbeid omtalt i disse dokumentene, men det kan derfor være et godt tidspunkt for å diskutere hvordan fagfeltet skal inkorporeres i styringsdokumenter og porteføljeplaner.

Det blir et spørsmål om det skal være ett eller flere fagpanel for vurdering av kunstnerisk utviklingsarbeid, gitt bredden av fagfeltet. Rutinene for fagpanelene må følge retningslinjene for NFR og de må gjøre en samstemt innstilling og karaktersetting. De tre kriteriene for vurdering av prosjektsøknader i forsknings-

rådet kan tilpasses til bruk for ulike søknadstyper. Karakterskala tilsvarer den PKU har brukt de siste årene.

Utfordringer knyttet til begrepet vitenskapelig kvalitet

Forskningsrådets mål 1 er økt vitenskapelig kvalitet. I tildelingsbrevet fra KD er dette omtalt slik:

Forskningsrådet skal tildele etter konkurranse, og skal identifisere og støtte forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Forskningsrådet skal også bidra til å forbedre den vitenskapelige kvaliteten i det enkelte forskningsmiljø eller på det enkelte forskningsområde.

Strategisk område: Verdensledende fagmiljøer

Forskningsrådet skal mobilisere talentene, bidra til kvalitetsutvikling og legge til rette for at potensialet i de fremste miljøene virkeliggjøres.

Strategisk område: Identifisering og stimulering av vitenskapelig kvalitet generelt

Forskningsrådet skal sikre god vitenskapelig kvalitet i alle sine tildelinger.

Forskningsrådet skal også bidra til fornyelse ved å identifisere potensial for kvalitet og stimulere kvalitetsutvikling i forskningen.

Kultur- og likestillingsdepartementets tildelingsbrev til Forskningsrådet viser til de samme målene og krav til vitenskapelig kvalitet.

Prosjekter innen kunstnerisk utviklingsarbeid må ha høy kunstnerisk kvalitet. Det er en utfordring at tildelingsbrevene fra både KD og KUD viser til mål som ikke omtaler kunstnerisk utviklingsarbeid eller stiller krav til kunstnerisk kvalitet.

Kunstfagene og kunstnerisk utviklingsarbeid bidrar også, både alene og i samarbeid med andre fag, til å møte store samfunnsutfordringer ved å bidra til metodisk, tematisk og tverrfaglig rikdom.

Norges Musikkhøgskole har trukket fram dette i sitt innspill til Stortingsmeldingen om forskningssystemet og viser også til at «kunst og kultur generelt har ein funksjon i kommunikasjon og samkvem mellom nasjonar, ofte som ei samlande og samanbindande kraft. Å halde oppe kompetanse på dette området gjennom forskning og kunstnarisk utviklingsarbeid, er ein måte å sikre treffsikker og trygg bruk også av slike verkemiddel i internasjonale relasjonar.»

Løsningsforslag

Det er en svikt i det norske forskningssystemet at det ikke lenger finnes nasjonale konkurransearenaer for kunstnerisk utviklingsarbeid. I 20 år har konkurranseutsatt finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid vært organisert utenfor Forskningsrådet og Forskningsrådet har ikke et klart mandat til å inkludere feltet i sine porteføljer. Det er nå tid for at de skapende og utøvende fagene får en klar innplassering i forskningssystemet og tas inn i Forskningsrådets porteføljer.

Hvis de norske kunsthagene skal nå opp i internasjonal konkurranse må de ha nasjonale konkurransearenaer på linje med andre fag. Det finnes allerede prosjekter finansiert av Forskningsrådet der kunstnerisk utviklingsarbeid inngår, men utgangspunktet for disse prosjektene er vitenskapelig forskning.

Til tross for en lovmessig likestilling er svikten i forskningssystemet gjennomgående. Kunsthag og kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke omtalt i sentrale politiske dokumenter som stortingsmeldinger og langtidsplan. Det er heller ikke omtalt i styringsdokumenter som vedtekter og tildelingsbrev.

For å få til en endring i finansieringsordningene må kunsthagene inkluderes i hele forskningssystemet, og gjennom hele kjeden av styringsdokumenter og tildeling av ressurser. Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementets styringssignaler må gis en utforming slik at også kunstnerisk utviklingsarbeid og krav om kunstnerisk kvalitet inkluderes i oppdraget til Forskningsrådet.

Konkret kan dette gjennomføres på to alternative måter:

alternativ a)

Et alternativ er å endre vedtektene og/eller økonomi- og virksomhetsinstruks til Forskningsrådet slik at kunstnerisk utviklingsarbeid tas inn på linje med annen forskning.

KD bør ved valg av denne løsningen innarbeide formuleringer i vedtekter og instruks som klart forankrer et ansvar for kunstnerisk utviklingsarbeid i Forskningsrådet.

alternativ b)

Et annet alternativ er å slå fast at kunstnerisk utviklingsarbeid er en del av et bredt forskningsbegrep og at det ut fra dette skal inngå i Forskningsrådets mandat. Dette vil ikke kreve endring av vedtektene og virksomhetsinstruksens til Forskningsrådet, men vil kreve at oppdraget tydeliggjøres i andre former i styringsdialogen mellom departementet og Forskningsrådet.

Kunstnerisk utviklingsarbeid og kunstnerisk kvalitet må da tolkes til å inngå i omtalen av forskning og vitenskapelig kvalitet i [Veileder for sektoransvaret for forskning](#).

Samlet mener utredningsgruppen at alternativ a er å foretrekke, fordi det er en løsning som utvetydig tar den etablerte begrepsbruken og likestillingen i UH-loven videre inn i styringssystemet.

Endringer i styringssystemet

Utredningsgruppen har merket seg at Kunnskapsdepartementet har satt i gang en prosess for endring av styringsdokumentene til Forskningsrådet. KD sendte i januar 2023 ut en høring om endring av forskrift for vedtekter for Norges forskningsråd. KDs forslag var å innarbeide bestemmelsene i vedtektene i en ny virksomhets- og økonomiinstruks. Høringssvarene fra en rekke institusjoner i sektoren var at endringene burde utsettes og tas opp i sammenheng med arbeidet med stortingsmeldingen om forskningssystemet. Det er ut fra det utredningsgruppen erfarer ikke gjort endringer i vedtektene eller instruksen.

Utredningsgruppens forslag om å følge alternativ a, krever endringer i vedtekter eller i økonomi- og virksomhetsinstruks for Forskningsrådet. Dersom Forskningsrådet fortsatt skal ha vedtekter, kan endringene gjennomføres som vist nedenfor:

Forslag til endringer i Forskningsrådets vedtekter

§ 1. Formål

Norges forskningsråd skal være et nasjonalt utøvende forskningsstrategisk organ. Forskningsrådet har ansvar for å øke kunnskapsgrunnlaget og bidra til å dekke samfunnets behov for forskning ved å fremme grunnleggende og anvendt forskning, **kunstnerisk utviklingsarbeid** og innovasjon.

§ 2. Hovedoppgaver

Forskningsrådet skal

- a) ivareta grunnleggende forskning **og kunstnerisk utviklingsarbeid**, arbeide for utvikling av fag og disipliner og for flerfaglighet i forskning
- b) støtte forskning **og kunstnerisk utviklingsarbeid** som bidrar til samfunnsdebatt, utviklingen av demokratiet og grunnlaget for politikkutformingen
- c) arbeide for å fremme innovasjon i næringsliv og offentlig sektor i hele landet
- d) arbeide for sammenheng mellom grunnleggende og anvendt forskning, **kunstnerisk utviklingsarbeid** og innovasjon
- e) ha et nasjonalt ansvar for forskningsformidling og bidra til at resultater fra forskning **og kunstnerisk utviklingsarbeid** blir tatt i bruk
- f) arbeide for å fremme internasjonalt forskningssamarbeid
- g) bidra til kvalitet i norsk forskning **og kunstnerisk utviklingsarbeid**
- h) bidra til samarbeid og helhet i det offentlige virkemiddelapparatet
- i) bidra til god arbeidsdeling og samarbeid i det forskningsutførende nivået og ha et strategisk ansvar for instituttsektoren
- j) sørge for evaluering av norsk forskning **og kunstnerisk utviklingsarbeid**
- k) gi myndighetene råd som grunnlag for utforming av forskningspolitikken.

Øvrige krav til løsningen

Det er fra institusjonene og UHR gitt klare innspill om at kunstnerisk utviklingsarbeid må inkluderes i forskningssystemet. Det må innebære at virksomheten gis plass i politiske dokument som stortingsmeldinger og langtidsplan. Kunstnerisk utviklingsarbeid må gis en likestilt plass med forskning i tildelingsbrev fra departementene.

Utredningsgruppen vil ikke gå inn i detaljer på hvordan Forskningsrådet skal operasjonalisere et slikt utvidet mandat. Det kan være at en eller flere av porteføljene skal være søkbare for prosjekter med utgangspunkt i kunstnerisk utviklingsarbeid. Forskningsrådet må vurdere om det vil kreve endringer i omtalene av porteføljene, mandat til porteføljestyrene og porteføljeplanene. Utredningsgruppen viser til at HK-dir gjennom forvaltning av PKU har opparbeidet et kunnskapsgrunnlag som kan være nyttig for Forskningsrådet i denne prosessen.

Forskningsrådet må bygge opp rådgivningskapasitet og kompetanse innen kunstnerisk utviklingsarbeid for å ivareta oppdraget. Det må være kompetanse fra skapende og utøvende fag i aktuelle porteføljestyre. Det må opprettes et eller flere fagpanel for å vurdere og innstille prosjektsøknader innen kunstnerisk utviklingsarbeid.

Som følge av den likestilling av virksomhetene som er nedfelt i lovverket, må det stilles krav om kunstnerisk kvalitet på linje med krav til vitenskapelig kvalitet. Det handler om at prosjektene skal frambringe resultater på høyt kunstnerisk nivå med nasjonal og internasjonal relevans. Krav til kunstnerisk virksomhet på høyt nivå står sentralt, sammen med krav til refleksjon omkring prosess, metoder og kontekst, synliggjøring av resultat og kobling til institusjonens fagmiljø. Vurderingskriteriene som Forskningsrådet har kan brukes med de tre hovedkriteriene, men det må for aktuelle utlysninger gjøres tilpasninger som rommer aktuelle kvalitetskrav for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Utfordringene knyttet til åpen forskning og infrastruktur er omtalt i appendix 4 og dette må institusjonene arbeide videre med.

I tråd med andre fagområder må det være et krav om at sektorprinsippet for forskningsfinansiering må gjelde også for de skapende og utøvende kunstfagene. Det må derfor være finansiering til kunstnerisk utviklingsarbeid i budsjettene både fra Kultur- og likestillingsdepartementet og fra Kunnskapsdepartementet.

Med en klar føring fra departementene om oppbygging av fagfeltet i porteføljen må Forskningsrådet finne rom til prosjekter i kunstnerisk utviklingsarbeid innenfor sin budsjetttramme til forskningsformål. Det kan være at departementene vil øremerke en ramme som en startkapital for formålet. En egen ramme til KU vil kreve vedtak om bevilgning i Stortingets budsjettvedtak.

Vedleggsliste

Appendix 1 - Historikk - kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge

Appendix 2 - Finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norden og Europa

Appendix 3 - Høringsinnspill til Stortingsmelding om forskningssystemet

Appendix 4 - Utfordringer knyttet til åpen forskning og infrastruktur

Appendix 5 - Administrasjon av tilskuddsordningen i HK-dir

Appendix 6 - Prosjekter støttet av program for kunstnerisk utviklingsarbeid

Appendix 1 - Historikk - kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge

For å beskrive historien til kunstnerisk utviklingsarbeid velger utredningsgruppen å vise til tidligere rapporter som er omtalt nedenfor og som alle er tilgjengelige i [PKUs historiske tidslinje](#).

Da Lov om universiteter og høyskoler ble vedtatt i 1995, ble kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) og forskning likestilt som mål for institusjonenes virksomhet. Senere revisjoner av loven har opprettholdt og presisert denne likestillingen. Dette gjelder også for loven som ble vedtatt i 2024. Utredningsgruppen forholder seg til at denne likestillingen. Forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid er godt innarbeidete begrep. Utredningen ser ikke behov for en endring av vedtatt begrepsbruk.

Opprettelsen av Stipendiatprogrammet i 2003 har sin bakgrunn i denne lovforankringen. Programmet ble etablert for de skapende og utøvende kunstfagene som en parallell til doktorgradsprogrammene innenfor de etablerte vitenskapsfagene. Programmets profil ble utformet med utvetydig fokus på at kunstutøvelsen skulle stå i sentrum for stipendiatenes prosjekter. Programmet ble organisert som en enhet lagt til Kunsthøgskolen i Bergen og ble ledet av en styringsgruppe. Brev fra KD om opprettelsen av Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid er vedlagt (referanse 02).

Stipendprogrammet innbefattet fra starten av en tilskuddsordning med stipendiatstillinger finansiert fra departementet. Institusjonene konkurrerte om tildeling av disse. I tillegg kunne institusjonene finansiere stipendiatstillinger over egne budsjetter. I 2017 var det i alt 27 stipendiatstillinger i den nasjonale tilskuddsordningen. I statsbudsjettet for 2018 tok Kunnskapsdepartementet 17 av disse stillingene ut av tilskuddsordningen og fordelte disse direkte til et utvalg institusjoner. Det var da midler tilsvarende 10 stillinger igjen i PKU.

I 2010 opprettet Kunnskapsdepartementet en tilskuddsordning kalt Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. Ansvaret for programmet ble lagt til det eksisterende styret for Stipendprogrammet og Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) ble etablert som overbygging for de to programmene. Prosjektprogrammets første retningslinjer er vedlagt (referanse 03). Formålet var at programmet skulle bidra til at institusjonene initierte og gjennomførte prosjekter innen kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå.

Fra 2018 opphørte PKU som eget nasjonalt organ og ble slått sammen med Norges-universitetet og Senter for internasjonalisering av utdanning til et nyopprettet direktorat (Diku). Diku forvaltet en rekke tilskuddsordninger og program som skulle bidra til å heve kvaliteten i høyere utdanning og fagskoler. Diku er i 2021 igjen slått sammen med andre virksomheter til HK-dir (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse).

I mål og metode vil kunstnerisk utviklingsarbeid ofte være mest å sammenligne med grunnforskning og anvendt forskning. I Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeids rapport fra 2015 ([referanse 4](#)) er dette omtalt slik:

Kunstnerisk utviklingsarbeid - genererer kunnskapsutvikling på kunstnerisk grunnlag - artikulere og tematiserer faglige spørsmål gjennom kunstnerisk praksis og refleksjon - utvikler og utfordrer et bredt spekter av uttrykks- og dokumentasjonsformer - etablerer arenaer for faglig deling både for prosess og resultat - kvalifiserer refleksjon i institusjonene gjennom faglig kontekstualisering og kritisk drøfting - bidrar til og utfordrer kunstnerisk praksis og kunstfeltets diskurser - styrker kunstnerisk kompetanse i samfunnet.

Høgskolen Kristiania har på sine [websider](#) en referanse til et debattinnlegg i Morgenbladet der Jørn Mortensen skriver slik om kunstnerisk utviklingsarbeid:

Denne kunnskapsproduksjonen kan man kalle en slags kunstens grunnforskning: utviklingen, innviklingen og avviklingen av kunstens teknikker, materialer, stofflighet og repertoar.

Den er ikke preget av «kritisk refleksjon» i humanistisk eller samfunnsvitenskapelig forstand, men av eksperiment, utprøving, feiling, testing og spekulasjon. Metodisk sett er det ikke ulikt det som foregår i et laboratorium.

Metodene i utviklingsarbeidet varierer og er knyttet til selve den skapende prosessen. Nina Grünfeld ([referanse 24](#)) skriver slik om metode:

Etymologisk betyr metode å følge en bestemt vei mot et mål. Det dreier seg om å velge en eller flere tilnærmingmåter. For en rekke humaniora- og kunsthøgskolefag er ikke metode en atskilt prosess - slik det ofte er i natur- og enkelte samfunnsvitenskapelige fag, der man samler empiri i et skjema for så å trekke noen konklusjoner. Snarere er den kunstneriske forskningen en integrert del av selve prosessen som gjerne har en dialektisk form. Dette medfører at metoden kan minne om en kontinuerlig pågående analyse. I praksis betyr dette at kunstneren i utgangspunktet gjør som vedkommende alltid har gjort, nemlig skaper sin kunst, men med en økt bevissthet om hvordan og hvorfor, noe som påvirker den videre prosessen. Kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning handler i stor grad om prosesser, snarere enn resultater, og den genererte kunnskapen som kommer ut av å iakttas og reflektere over disse prosessene.

Kunsthøgskolen i Oslo omtaler kunstnerisk utviklingsarbeid slik på sine [web-sider](#):

Ved Kunsthøgskolen drives forskning primært innenfor rammen av «kunstnerisk utviklingsarbeid», det forstås som en skapende virksomhet innen kunst, design og scenekunst som gir ny innsikt, forståelse, kunnskap og påvirker feltet. Det er kunstnerisk praksis i seg selv, forskning gjennom kunsten, som utgjør det vi omtaler som den «kunstneriske kjernen» for disse forskningsaktivitetene.

Kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke bare basert på kunstneriske praksiser innen de ulike fagfeltene, men inkluderer også et kommuniserbart fokus på metoder og kritisk refleksjon inkludert etiske spørsmål og disiplinær kontekstualisering, hvor akademisk frihet vektlegges. Prosessene og resultatene deles åpent på kontinuerlig basis med fagmiljøene og med allmennheten.

I lov om universiteter og høyskoler er både kunstneriske metoder og vitenskapelige forskningsmetoder like anerkjent. Noen av fagansatte forsker på, for og om kunst basert på vitenskapelige metoder. Vitenskapelig forskning ved Kunsthøgskolen forholder seg til de kunstneriske fagfeltene og dekker områder som teori og kunsthistorie, pedagogikk og analyse av metoder og verktøy, inkludert kroppen.

Kunnskapsdepartementet skriver slik ved opprettelsen av ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid ([referanse 2](#)):

Hensikten med graden er at det kunstnerisk utøvende og skapende står sentralt som metode, men at dette ikke utelukker inkludering av vitenskapelige metoder eller artikler i arbeidet. Det er ikke ment at graden skal virke begrensende for tverrfaglighet, men tvert om gi utøvende og skapende kunstnerisk virksomhet en rettmessig plass i det høyere utdannings- og forskningssystemet, og anerkjenne de utøvende og skapende kunstfagenes selvstendige bidrag i kunnskapsproduksjon.

I 2015 lagde UHR Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid (NRKU) en rapport om 20 år med kunstnerisk utviklingsarbeid «Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst» (referanse 04). Rapporten har en omtale av Stortingets behandling av Forskningsmeldingen (Melding St.18 2012-2013) og konstaterer at kunstnerisk utviklingsarbeid i nasjonale politiske organer utvilsomt forstås som del av et bredt forskningsbegrep.

«Arbeidsgruppen oppsummerer at anerkjennelsen av kunstnerisk utviklingsarbeid som forskningsfelt, slik det er omtalt i lovtekst, forskrifter og kvalifikasjonsrammeverk, har gitt høyere kunstutdanning gode vilkår for å utvikle forskningsstrategier nasjonalt og lokalt. Det har skjedd en svært positiv utvikling siden 1995. Kunstnerisk utviklingsarbeid innen UH-sektoren forstås i dag både som eget felt sidestilt med forskning og som del av et bredt forskningsbegrep.»

På oppdrag fra Programstyret for PKU gjennomførte et utvalg i 2017 en evaluering av PKU. Rapporten «Den norske modellen» er vedlagt (referanse 05). Evalueringen kom samtidig med at institusjonene fikk rett til å opprette egne ph.d. program og peker på områder i Stipendiatprogrammet som bør være gjenstand for videreutvikling og kvalitetsheving. Utvalget mente at begge programmene var veldrevne og som helhet har tilfredsstilt KDs målsettinger.

En arbeidsgruppe i UHR KDA la i 2021 fram et notat om finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge (referanse 06). Rapporten viser at

«.. selv om de formelle strukturene for høyere kunstutdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid nå er på plass, mangler det fortsatt mye før de økonomiske mulighetene for kunstnerisk utviklingsarbeid er likeverdige med mulighetene for vitenskapelig forskning. Det gjelder både antallet rekrutteringsstillinger tilgjengelig for kunstnerisk utviklingsarbeid og midler til ekstern finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid.»

Arbeidsgruppen foreslo en kraftig opptrapping både av konkurranseutsatte tilskuddsmidler gjennom PKU og stipendiatstillinger over institusjonenes grunnbudsjetter.

Finansieringssystemet for universitet og høyskoler endres fra 2025. Det vil fortsatt være uttelling for studiepoeng og doktorgrader, men det blir ikke lenger uttelling for publiseringspoeng eller eksterne inntekter. Kunstfagene har vært unntatt fra deler av dette tidligere, men det har likevel vært arbeidet aktivt for å finne gode

måter for å registrere og synliggjøre kunstnerisk utviklingsarbeid i vitenarkiv og CRIStin. Endring i finansieringssystemet inngår i tillitsreformen som også omfattet utfasing av tilskuddsordninger og innføring av utviklingsavtaler der institusjonenes hovedprioriteringer og satsingsområder avtales.

Regjeringens tillitsreform og ny finansieringsordning legger ansvar for prioritering av rammevilkår for kunstnerisk utviklingsarbeid på institusjonene. Rekrutteringsstillinger er ikke lenger øremerket i tildelingene til institusjonene. Som følge av Stortingets vedtak av statsbudsjett for 2024 kan vi konstatere at det ikke lenger eksisterer en nasjonal konkurransearena for de skapende og utøvende kunstfagene.

Appendix 2 - Finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i Norden og Europa

Utredningsgruppen er bedt om å beskrive situasjonen for kunstnerisk forskning i Norden og Europa. Vetenskapsrådet i Sverige har i 2024 initiert en kartlegging av finansiering av kunstnerisk forskning. Som et første steg sendte Vetenskapsrådet ut en spørreundersøkelse til alle deltakerne på en konferanse som SAR (Society for artistic research) hadde i april 2024. Undersøkelsen har et lite antall respondenter og vil av Vetenskapsrådet bli brukt som et utgangspunkt for en mulig framtidig analyse. Respondentene viser til forskningsråd og i noen tilfeller private stiftelser som mulig kilder til ekstern finansiering. Bildet er imidlertid uoversiktlig. Utredningsgruppen har ikke foretatt egne analyser, men har nedenfor sammenfattet informasjon fra websider fra ulike forskningsråd.

Kunstnerisk utviklingsarbeid er brukt som begrep i Norge og Danmark. I engelsk oversettelse der virksomheten omtalt som artistic research. I Finland og Sverige er virksomheten kalt kunstnerisk forskning. Vi har brukt dette begrepet i omtalen nedenfor.

Finlands Akademi har ikke et eget program for kunstnerisk forskning, men har ulike typer strategiske tilskudd til forskere, forskningsgrupper eller institusjoner. Akademiet har et forskningsråd for kultur og samfunn og det omfatter også kunsthistorisk forskning. Det viktigste redskapet for rådet kalles Akademibidrag som har tematiske utlysninger. Akademiet gir konkurranseutsatte tilskudd til å styrke profilering av universitetenes forskningsområder og tilskudd til strategisk forskning, spissforskning, flaggskip og infrastruktur. Det er ikke en særskilt avsetning til kunstnerisk forskning, men det går fram av Akademiets hjemmesider at kunstuniversitetet er tildelt 2,2 millioner euro i støtte til profilering i perioden 2013 - 2028. Det er en tradisjon i Finland for tilskudd fra private organisasjoner til forskning. For kunsthistorisk forskning kan det være fra Kone Foundation, Finnish Cultural Foundation, Emil Aaltonen Foundation.

Vetenskapsrådet i Sverige finansierer forskning innen alle vitenskapsområder, også kunsthistorisk. [Vetenskapsrådet \(vr.se\)](http://vr.se). VR har emnesråd eller komiteer som har ansvar for tildelinger innen hvert fagområde. Det er en egen [komite for kunstnerisk forskning](#) som fatter beslutning om utlysning og tildeling innen dette fagområdet. VR er den eneste finansieringskilden for kunstnerisk forskning i Sverige. Det er en egen utlysning for prosjektbidrag og hoveddelen av tilskudd går til prosjektstøtte gjennom denne tematiske åpne utlysningen, i alt 33 mill SEK i 2023. Det kan også søkes støtte gjennom andre støtteordninger, som karrierestøtte for personer med nylig avlagt doktorgrad, eksplorativ workshop og kommunikasjonsaktiviteter med grupper utenfor academia. VR utarbeidet i 2023 en rapport om kunsthistorisk forskning (08). Den beskriver området og utfordringer som komiteen ser framover. Pkt 3.1 omtaler forskningsfinansiering og det sies her at det har vært en økning i tildelinger med 50% fra 2020 til 2023 og at antallet søknader har økt kraftig i samme periode. Tildelingsgraden er lav og det framheves at dette kan ha negativ effekt på kvalitetsutviklingen. For å øke kunsthistorisenes bidrag i tverrfaglige satsninger pekes det på at tematiske utlysninger bør formuleres så åpne som mulig og tydelig inkludere kunstnerisk forskning med hensyn til valg av forskningsspørsmål, prosess og resultat.

I **Danmark** er de fleste kunstutdanningene organisert under Kulturministeriet som har en tilskuddordning ([pulje](#)) for [Kunstnerisk Utdviklingsvirksomhed](#). Puljen har en størrelse på 7,5 mill DKK og det er en egen komite som fordeler midlene. Det er muligheter for finansiering fra private organisasjoner som Novo Nordisk Foundation, Ny Carlsberg Foundation og Augustinus Foundation. Tre utdanningsinstitusjoner for arkitektur og design er organisert under Utdannings- og forskningsministeriet. Disse kan søke tilskudd til forskning fra dette departementets tilskuddsordninger (forskningsreserven). I en periode fram til 2022 hadde Billedkunstscolene et [senter](#) med nasjonalt ansvar for utvikling av kunstnerisk utviklingsarbeid. Senteret hadde ansvar for tilskudds-midlene og nettverkssamlinger for de danske institusjonene. Senteret er lagt ned.

I **Østerrike** har forskningsrådet FWF (Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung) et eget program for kunstnerisk forskning ([arts-based research](#)), PEEK. I 2023 ble det gitt tilskudd på 6,1 mill euro gjennom PEEK programmet. Programmet har en egen jury som innstiller for tildeling. Juryen har kun medlemmer fra andre land. Programmet ble eksternt evaluert i 2021 og rapporten er i vedlegg (referanse 09). PEEK var opprettet i 2009 for å likestille kunstnerisk forskning med annen forskning og kom parallelt med å gi kunstutdanningene universitetsstatus. Rapporten trekker fram det unike i PEEK-programmets innretning og konkluderer med at programmet bør fortsette i sin form i fem til ti år til. Anbefalingene er også å åpne andre program i FWF for kunsthforskning, men beholde PEEK i en periode for å fullføre kapasitetsbygging, stimulere tverrfaglig kommunikasjon og samarbeid og øke søknadene til programmet fra de små kunstutdanningene som til nå har vært underrepresentert.

PEEK-rapporten viser til at det kun er få tilfeller av eksplisitte program for kunstnerisk forskning i Europa og trekker fram programmet i Norge som fram-tredende, også i å bruke andre virkemidler enn prosjektfinansiering for å styrke fagområdet (rapportens side 7). Det er en omtale av situasjonen i Sveits og Nederland i rapporten fra evalueringen av PEEK programmet (pkt 6.) og vi viser til dette.

I **Sveits** er det åpnet for å søke forskningsrådet [SNSF](#) om midler til kunstnerisk forskning, men det er ikke et eget program for dette. Søknader behandles av divisjonen for humaniora og samfunnsvitenskap og et eget panel for Kunst, design og arkitektur. Det er ikke satt av øremerkede midler, men tildelingene til kunst-fagene har hatt [et stabilt nivå](#). Rammen kan imidlertid inneholde prosjekter av både kunstnerisk og vitenskapelig karakter, da det ikke særskilt merkes om et prosjekt er kunstnerisk forskning.

I **Nederland** er forskningsrådet NWO den viktigste finansiør av kunstnerisk forskning gjennom området kunst og arkitektur og underlagt panel for kulturstudier og lingvistikk. Kunstfagenes finansiering er begrenset til finansiering av ph.d prosjekt. Det finnes ingen øremerking av midler til andre kunstneriske forskningsprosjekt, men det har vært gitt støtte til en del konferanser som har fungert som nettverksbygging. Fra 2022 er det etablert et nytt nasjonalt program på doktorgradsnivå - [The Arts + Creative PD programme](#). 15 kunst- og designutdanninger deltar i samarbeidet og de første stipendiatene startet i 2023. I alt er de 34 stipendiater som inngår i finansieringen som gis for 4 år.

I **Tyskland** finnes ikke noe nasjonalt program, men det er etablert en organisasjon for kunstnerisk forskning med basis i Berlin som har som ett formål å jobbe for

etablering av finansieringsordninger: [Berliner Programm Künstlerische Forschung](#). Programmet retter seg også mot kunstnerisk forskning utenfor utdanningsinstitusjonene. Det er etablert en søkbar støtteordning til prosjekter og krav om at disse deles med publikum. Situasjonen er noe ulik i delstatene og det kommer nå løsninger ved noen institusjoner der det gis mulighet for å ta doktorgradsutdanning. Som eksempel har Kunsthøgskolen i Bremen inngått samarbeid med universiteter i Nederland og Sverige som gir gradene. Ordningen omtales som [Binational artistic phd program](#).

Omtalen ovenfor er begrenset til Nord- og Sentraleuropa. **AECs** The European Platform for Artistic Research in Music (EPARM) har arrangert konferanser i 10 år, med arrangører og deltakere fra også fra sør- og øst-europa. Society for artistic research (**SAR**) har de senere årene hatt vekst i institusjonelle medlemmer fra de samme landene. I Tjekkia er nå alle kunstutdanningene portalpartnere i SARs Research Catalogue. **ELIA** har etablert en arbeidsgruppe for kunstnerisk forskning, med tematiske møter online eller fysiske møter lagt til ELIAs biannual konferanse. I 2024 har det vært en serie digitale møter med samtaler omkring åpen forskning.

Ut fra det utredningsgruppen er kjent med er det ikke særlige finansieringsprogram for kunstnerisk forskning utenfor nord- og mellomeuropa, men vi vil likevel hevde at kunstnerisk forskning er i vekst i hele Europa. En kartlegging av mulighetene for å ta doktorgrad innen kunstfag som ble foretatt av [Creator Doctus project](#) (2018-2023) støtter opp om dette.

I Europa har vi sett en positiv utvikling ved at kunstfagenes kreative bidrag har blitt anerkjent som viktige bidrag for å møte samfunnsutfordringer.

Norske forskere og fagmiljø har mulighet til å søke prosjektmidler fra det europeiske rammeprogrammet for forskning, **Horisont Europa**. Forskningsrådet har en rekke ordninger som støtter norske miljø som søker prosjektstøtte. Det er etablert nasjonale kontaktpersoner (NCP) opp mot de ulike områdene og søknadsordningene i Horisont Europa.

Horizon Europe bygger på tre pilarer og innen disse er det ulike program. UH-sektoren har stor deltakelse med breddeuniversitetene i front. Her finnes også ordninger som er åpne for kunstfagene. Det er norsk deltakelse fra kunstfagene inn i samarbeid som allianser og strategiske partnerskap.

OsloMet skriver på sine [hjemmesider](#):

Internasjonalt blir kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning stadig mer aktualisert. Dette skyldes blant annet [Horizon Europas nye satsing på kultur, kreativitet og et inkluderende samfunn \(ec.europa.eu\)](#), samt programmet [New European Bauhaus \(NEB\) \(new-european-bauhaus.europa.eu\)](#). EU ser nå i større grad behovet for å bygge broer mellom vitenskap, teknologi, kunst og kultur. Grønn kultur og digitale løsninger kan være nøkkelen til å løse komplekse samfunnsproblemer gjennom samarbeid. New European Bauhaus legger derfor vekt på følgende verdier:

- Bærekraft, sirkulær økonomi, mindre forurensning og biologisk mangfold

- Estetikk, kvaliteten på opplevelsen og design som overskrider ren funksjonalitet
- Inkludering, fra å verdsette mangfold til å sikre tilgjengelighet og brukervennlighet

NTNU omtaler europeiske støtteordninger slik i sitt innspill til Stortingsmeldingen om forskningssystemet:

NTNU mener at PKU har tjent sektoren og KU godt, selv om bevilgningene har vært lave, både ved at det har vært midler øremerket KU og ved at det har vært relevant kompetanse i administrasjon og styring av midlene. Det er ønskelig å opprettholde en egen nasjonal konkurransearena for eksternfinansiering av KU, for å sikre kvalitet og kvalitetsutvikling. Denne bør etter NTNUs oppfatning i framtiden administreres av Forskningsrådet. I tillegg mener NTNU at Forskningsrådet bør åpne sine eksisterende porteføljer for KU-baserte prosjekter, og også stimulere til tverrfaglige prosjekter der KU inngår som en del. Innenfor Horisont Europa skjer dette allerede, særlig innenfor klynge 2 «Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn» og med etableringen av EIT Culture and Creativity. I løpet av de siste årene har det innen Horisont Europa kommet en rekke utlysninger der forskere fra kunst og estetiske fag inviteres til samarbeid med forskere innen vitenskap og teknologi. EUs New European Bauhaus (NEB) -initiativ² er en viktig overbygning for en europeisk satsing på KU og kultur. NEB vektlegger nødvendigheten av at grønn omstilling må bidra til gode hverdagsliv i lokalsamfunn som er bærekraftige, vakre og sosialt inkluderende. Kommisjonen har nylig foreslått at NEB skal bli et nytt samfunnsoppdrag innen Horisont Europa, og dette er et initiativ som Norge og Forskningsrådet bør støtte og ta del i.

EØS-midler

EØS-midlene er Norges bidrag til å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i Europa. Midlene brukes til å finansiere prosjekter innenfor fagfelt og sektorer som miljø, klima, helse, utdanning, forskning og innovasjon.

EØS-midlene støtter bilaterale forskningsprogram i Polen, Tsjekkia, Romania og Portugal, samt et fellesprogram for samarbeid mellom de tre baltiske statene, Norge, Island og Liechtenstein.

EØS-forskningsprogrammene dekker forskningsaktivitet i både Norge og samarbeidslandet. Forskningsprogrammene følger retningslinjer som ligger tett opp til EUs rammeprogram for forskning og innovasjon - Horisont Europa - og skal styrke deltagerens kompetanse på rammeprogrammet.

EØS-midlene kan være knyttet til forskning og utdanning, utveksling og tematiske områder som ivaretagelse av kulturarv. NFR, HK-dir og Kulturrådet er involvert i søknadsbehandling og oppfølging. Mottakerlandenes prioriteringer og behov har stor betydning for tildelingene og det er samarbeidspartneren i mottakerlandet som sender inn søknaden.

INTPART

INTPART er del av regjeringens panorama-strategi og bidrar til etablering, bygging og videreutvikling av strategiske partnerskap av fremragende kvalitet gjennom strategier for kopling av høyere utdanning, forskning og innovasjon mellom Norge og Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA.

Ordningen skal støtte etablering og videreutvikling av formalisert internasjonalt samarbeid om forskning og høyere utdanning. Ordningen administreres av Norges forskningsråd og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse i fellesskap.

Søkere til INTPART skal være norsk universitet, høyskole, forskningsinstitutt eller annen norsk forskningsinstitusjon. Søker må være gradsgivende på master- og/eller ph.d.-nivå, eller ha en norsk partnerinstitusjon med slike programmer. Søker må på søknadstidspunktet være vertsinstitusjon eller formell partner i fagfellevurderte prosjekter med pågående finansiering. Finansiering fra PKU ga slik status.

INTPART-prosjekt skal være forankret i et slikt løpende prosjekt og styrke dette ytterligere gjennom et internasjonalt partnerskap.

Appendix 3 - Høringsinnspill til Stortingsmelding om forskningssystemet

Regjeringen arbeider nå med en ny stortingsmelding om forskningssystemet som skal legges fram i 2025. I en høringsrunde med innspill til denne meldingen har både KHiO, NMH, NTNU, UiA, UiB og UHR omtalt utfasingen av PKU og pekt på behovet for en nasjonal konkurransearena for kunstnerisk utviklingsarbeid. KHiO, NMH og NTNU mener en slik videreføring av en nasjonal konkurransearena kan legges til Forskningsrådet.

NTNU skriver i sitt høringsinnspill til stortingsmelding om forskningssystemet:

Universitets- og høyskoleloven slår fast at kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) er en oppgave for universiteter og høyskoler på linje med utdanning, forskning formidling og innovasjon. KU er systematisk og planmessig, drevet av vilje til eksperimentering, og det tilfører nye faglige perspektiv basert på innsikt og erkjennelse som det bare er mulig å utvikle fra innsiden av de kunstneriske fagfeltene. Feltet bidrar med betydningsfulle perspektiver i møte med samfunnets komplekse behov og krav til omstilling. KU bidrar også med kunnskapsgrunnlag og kunnskapsutvikling for kreative næringer, næringer som har stadig større betydning for økonomi og sysselsetting, både i Norge og internasjonalt.

KU må sikres gode vilkår og da trengs det et samspill mellom institusjonenes egne midler og nasjonale virkemidler. En god og langsiktig finansiering av KU vil sikre forutsigbarhet for sektorens satsing på kunst og kultur, og for at fagområdene som inngår kan være med og møte store samfunnsutfordringer.

....

Det er ønskelig å opprettholde en egen nasjonal konkurransearena for ekstern-finansiering av KU, for å sikre kvalitet og kvalitetsutvikling. Denne bør etter NTNUs oppfatning i framtiden administreres av Forskningsrådet. I tillegg mener NTNU at Forskningsrådet bør åpne sine eksisterende porteføljer for KU-baserte prosjekter, og også stimulere til tverrfaglige prosjekter der KU inngår som en del.

Norges Musikkhøgskole starter sitt innspill slik:

Frå Noregs musikkhøgskole vil vi løfte fram potensialet både i kunstnarisk utviklingsarbeid og vitskapleg forskning som tar føre seg kunst og kulturaktivitet som ein ressurs for heile samfunnet. Kunstnarisk kompetanse og innovasjonskraft er sårbare, men kan vere ein ressurs i møte med den rivande teknologiske utviklinga og dei store utfordringane i samfunnet innan mellom anna helse, utdanning og internasjonalt samkvem som landet står overfor i dag.

Norges Musikkhøgskole avslutter sitt innspill slik:

Forskingsmiljøa på musikkhøgskolen har tett samarbeid med utdanningssektoren generelt og mot helse for alle aldersgrupper (barn, unge og ikkje minst den aukande eldre delen av folket). Men innanfor kunstnarisk utviklingsarbeid (KU) er posisjonen svekt i og med nedlegginga av Program for kunstnarisk utviklingsarbeid (PKU) frå 2024. Ein nasjonal konkurransearena som styrkjer kvalitet og stimulerer til samarbeid mellom institusjonar og ulike (kunst)fag, er vesentleg for kunstnarisk utviklingsarbeid (KU) på linje med forskning og i samspel med anna forskning. Vi vil oppfordre til nytenking på dette området, til dømes ved at KU blir lagt til porteføljen til forskingsrådet etter ei nærare utgreiing. Det er også gode grunnar til å sjå nærmare på samarbeid med andre departement, særleg kulturdepartementet.

Kunsthøgskolen i Oslo oppsummerer sitt innspill til den samme meldingen slik:

Kunsthøgskolens overordnede innspill til stortingsmeldingen er at både forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, både vitenskapelige og kunstneriske metoder bør inngå som et strukturerende element gjennom hele forskningssystemet, i tråd med føringene i lov om universiteter og høyskoler. Det kan sikre at hele kunnskapsfeltet aktiveres i å løse samfunnsutfordringene, og sikre at kunstfagernes bidrag til livskvalitet og til grønnere og mer rettferdige måter å leve på kan inndras forskningssystemet fremover.

Universitetet i Bergen har i sitt innspill et avsnitt om kunstnerisk utviklingsarbeid:

UiB vil uttrykke behovet for å sikre finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid. Kunstnerisk utviklingsarbeid, som er likestilt i UH-loven med vitenskapelig forskning, finansieres per i dag av HK-dir. Det er viktig at finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid sikres i fremtidens forskningsfinansieringsmodell, uavhengig av hvem som forvalter finansieringsordningene.

Øremerkede midler til kunstnerisk utviklingsarbeid bidrar til å sikre at vitengrunnlaget for de utøvende og skapende kunstfagene kan videreutvikles. Det trengs en nasjonal konkurranse for kunstnerisk utviklingsarbeid også som ledd i forventet økt deltakelse i europeiske rammeprogrammer.

Universitetet i Agder har i sitt innspill et avsnitt om kunstnerisk utviklingsarbeid:

Med nedlegging av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid er ikke kunstfagene og kunstnerisk utviklingsarbeid lenger integrert i nasjonale strukturer. Stortingsmeldingen bør avklare hvilken nasjonal struktur kunstnerisk utviklingsarbeid skal inngå i fremover, herunder om det skal omfattes av Forskningsrådets strukturer og virkemidler for norsk forskning.

Universitets- og høyskolerådet har i sitt innspill et avsnitt om kunstnerisk utviklingsarbeid:

UHR mener det er viktig at forskningssystemet ivaretar et mangfold av fagdisipliner. Dette er også avgjørende for kunnskapsberedskapen. Da langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032 ble lagt frem, påpekte UHR at det er en svakhet ved planen at den tilsynelatende legger lite vekt på disiplin-fagene og at perspektivene som kunst- og kulturfagene bidrar med er fraværende. UHR vil minne om at kunstfagene ikke er omfattet av noen nasjonale ordninger etter at Program for kunstnerisk utviklingsarbeid ble faset ut. På samme måte som for all annen forskning, er en nasjonal organisering innenfor kunstfagene viktig både strategisk og operativt, ikke minst for å sikre kvalitet og relevans i kunstnerisk utviklingsarbeid. Gode rammevilkår for kunstnerisk utviklingsarbeid bidrar til å sikre at vitengrunnlaget for de utøvende og skapende kunstfagene kan videreutvikles.

HK-dir har slikt innspill:

Kunstnerisk utviklingsarbeid er de utøvende og skapende kunstfagernes selvstendige bidrag i kunnskapsproduksjon og ble etablert som begrep i lov om universiteter og høyskoler i 1995. Loven sidestiller «vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater» (UH-loven § 1-1). Kunstnerisk utviklingsarbeid er viktig som kunnskapsgrunnlag og for kunnskapsutvikling for de kreative næringer. Disse næringene har stadig større økonomisk og sysselsettingsmessig betydning, både i Norge og internasjonalt. Eksterne finansieringskilder, utenom institusjonenes ordinære budsjetter, utgjør en vesentlig del av finansieringen av vitenskapelig forskning ved universiteter og høyskoler, mens mulighetene for ekstern finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i sammenligning er beskjedne. Program for kunstnerisk utviklingsarbeid har hittil vært den eneste dedikerte finansieringskilden for kunstfagene, men framtiden for dette

programmet er usikker som følge av departementets gjennomgang av tilskuddsordningene i HK-dir. Kunstnerisk utviklingsarbeid bør i framtiden innlemmes tydelig i Forskningsrådets porteføljer og inkluderes i regjeringens satsing på forskning og høyere utdanning, for å ivareta fagutvikling innenfor den skapende og utøvende kunstfag.

Appendix 4 - utfordringer knyttet til åpen forskning og infrastruktur

I 2007 leverte et utvalg ([Jørgensenutvalget](#) - referanse 25) en innstilling til UHR som vurderte om det var mulig å inkludere kunstnerisk utviklingsarbeid i resultatbasert finansiering. Utvalget definerte kunstnerisk utviklingsarbeid slik:

Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.

Det har vært et krav om at stipendiater i forskerutdanning og prosjekter med støtte fra PKU åpner sine prosjekter gjennom krav til deling og en eksplisitt refleksjon. Dette gjelder kunstnerisk utviklingsarbeid som finner sted i en institusjonell kontekst. Selv om KU-aktivitet ikke har inngått i tellekantsystemene er likevel krav til åpenhet rundt prosesser, metoder og resultat. Det er også opprettet flere tidsskrift for publisering av kunstnerisk utviklingsarbeid som tilfredsstiller kravene til åpen tilgang.

Norges forskningsråd har vært en pådriver for åpen forskning ved å delta i det internasjonale samarbeidet på feltet, stille krav om åpen tilgang til publisering og åpen tilgang til forskningsdata. Forskningsrådet støtter også DORA-erklæringen om evaluering av forskning og har deltatt i arbeidet med NORCAM.

Arbeidsgruppen for kunstnerisk utviklingsarbeid knyttet til den fagstrategiske enheten UHR-Kunst Design og Arkitektur etablerte våren 2022 en prosjektgruppe som fikk i oppdrag å beskrive utfordringene og mulighetene med prinsippet om *åpen forskning* for kunstnerisk utviklingsarbeid. Notat fra gruppen er i vedlegg (referanse 10). Prosjektgruppen har tatt utgangspunkt i det internasjonale arbeidet og refererer i stor grad til Forskningsrådets dokumenter og krav. Notatet gir en forståelse av hva åpen forskning betyr for kunstnerisk utviklingsarbeid og viser til mulige løsninger på utfordringer. Notatet omtaler åpenhet i tilgang til resultater og tilgang til forskningsdata.

Det er få essensielle grunner til at resultatet av kunstnerisk utviklingsarbeid ikke kan gjøres åpent tilgjengelig, men forskningen kan ha et publiseringsformat som gir begrensninger. Det finnes ofte kommersielle, opphavsrettslige, sikkerhetsmessige og andre juridiske grunner til å begrense åpenheten. Lisensiering kan bidra til å klargjøre rettigheter og muligheter til gjenbruk.

Forskningsrådet stiller krav om at forskningsprosjekter skal ha en plan for håndtering av forskningsdata. For kunstnerisk utviklingsarbeid kan det i noen tilfeller være vanskelig å definere hva som er relevante forskningsdata og det kan gjerne være mer interessant å dele metoder og prosess enn data.

Prosjektgruppen oppsummerer at innføring av datahåndteringsplaner for kunstnerisk utviklingsarbeid krever utvikling av en mal for slike planer samt en strategi for implementering.

[Sikt](#) er kunnskapssektorens tjenesteleverandør og tilbyr felles infrastruktur og løsninger for digitalisering, datadeling og åpen forskning. Sikt har en rekkes systemer som bibliotek, vitenarkiv, felles infrastruktur og tjenester for FAIR

forskningsdata og det nye vitenarkivet. Det har vært god dialog med kunstfagene når det gjelder utvikling av vitenarkivet.

Det vil være naturlig for kunstfagene også å utnytte andre nasjonale fellestjenester for forskningsdata og datahåndteringsplaner, men det vil trenge dialog for utvikling av løsninger som er tilpasset kunstfagene.

Norges Musikkhøgskole omtaler teknologiskiftet og behov for infrastruktur slik i innspill til melding om forskningssystemet:

Frå NMH si side ser vi at det gjennomgripande digitale teknologiskiftet vil påverke utdanninga ne våre og felte og bransjane vi utdannar til. Kva for konsekvensar kunstig intelligens får for oss er p.t. vanskeleg å ha full oversikt over, men vi anar alt konturane av ei tid der både musikkutdanning, produksjon av musikk og musikkutøving vil bli påverka. Her ser vi både kreativt potensial i møte mellom maskinane og det menneskelege og særlege utfordringar. Digital infrastruktur som støttar opp om ei positiv utvikling innan musikk- og kunstutdanning, forskning og formidling ser vi på som svært viktig. I tillegg er det vesentleg at immaterielle rettar blir sikra og at skapande og utøvande kunstnarar blir sikra vern frå å bli utnytta i ein situasjon der politikken og lowerket ser ut til å henge etter den teknologiske utviklinga.

God forskning krever infrastruktur i lokaler og utstyr. Utredningsgruppen går ikke inn på dette. Det inngår i de enkelte institusjonenes budsjettdialog med KD.

Appendix 5 - Administrasjon av tilskuddsordningen i HK-dir

Det kan være av interesse når en ser på en framtidig løsning å ha kjennskap til hva PKU har hatt av kostnader knyttet til drift av tilskuddsordningen.

PKUs budsjett er delt i driftsmidler som ivaretar administrasjon og drift av PKU og tilskuddsmidlene som tildeles institusjonene i konkurranse etter utlysning. Tilskuddsmidlene til stipendiatstillinger og forskningsprosjekter er slått sammen i Prosjektprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. PKU har et programstyre som har som mandat å gi innstilling om utlysning, tildeling og oppfølging av tilskuddsmidler.

I perioden 2011-2023 har PKU mottatt 215 prosjektsøknader og i alt 64 prosjekt har fått tildeling fra programmet med en samlet ramme på 167 mill NOK. Tildelinger av stipendiatstillinger før sammenslåing av de to tilskuddsordningene er da ikke regnet med. Årlig mottok Prosjektprogrammet 15-20 søknader og 3-5 prosjekt kunne innvilges, samt stipendiatstillinger. Det var satt en øvre økonomisk ramme på 3 mill. for tildeling til ett prosjekt og tilsvarende til en stipendiatstilling. Det siste året, 2023, var det en kraftig økning i antall søknader. Søknadsfristen for tildeling i 2023 var i november 2022. Det kom inn hele 27 prosjektsøknader og 18 stipendiat-søknader.

Utfasing av tilskuddsordningen betyr ikke at driften av PKU legges ned. I virksomhets- og økonomiinstruks for HK-dir er det i pkt 2.3 en oversikt over direktoratets faste oppgaver. En av disse er å «utgjøre en samlande arena for kunstnerisk utviklingsarbeid, styrke forskningskulturen og bidra i utviklingen av kvalitet og kompetanse i institusjoner som tilbyr skapende og utøvende kunstutdanning».

PKUs administrasjon av forskerskolen for ph.d. programmene i kunstnerisk utviklingsarbeid fortsetter. PKU har etablert nasjonale møteplasser for stipendiater, veiledere, prosjektledere og andre faglig og administrativt ansatte som har arbeidsoppgaver knyttet til kunstnerisk utviklingsarbeid. Artistic Research Forum er den sentrale nasjonale forskningskonferansen for de skapende og utøvende fagene og er viktig for PKU som arena for å ivareta den oppgaven som departementet har gitt HK-dir.

PKU hadde driftsutgifter i HK-dir på 3,0 mill kroner i 2023. Av dette er 1,7 mill kroner knyttet til aktivitet i tilknytning til forskerskolen og 0,5 til tidsskriftet VIS. 0,8 mill kr har vært knyttet til programstyre, administrasjon og sakkyndig vurdering av søknader til prosjektprogrammet.

I tillegg hadde PKU 2,5 årsverk i HK-dir. Anslagsvis 0,5 årsverk er direkte knyttet til drift av prosjektprogrammet og er i budsjettet for 2024 trukket inn, slik at PKU fra nå av er dimensjonert til 2 årsverk.

Det er nå 130 stipendiater som er tilknyttet forskerskolen. De er i ulike faser av studieløpet. Økningen har vært stor etter at ph.d. ble opprettet i 2018 og sist år ble 31 nye stipendiater tatt opp. I 2018 var det 80 stipendiater. Forskerskolen har altså hatt en vekst på over 50% over få år, uten vekst i administrasjonen.

Alle prosjektsøknader har vært sendt til sakkyndige for vurdering. Kostnader til sakkyndig vurdering var i 2023: 191 000 kr og i 2022: 123 000 kr. Økte kostnader i 2023 skyldes stor vekst i antall søknader.

PKU har et eget programstyre, oppnevnt av HK-dir etter forslag fra UHR Kunst, design og arkitektur. I de siste styreperiodene har styret hatt 5 faste medlemmer og 5 vara. Alle 10 har deltatt i behandling av prosjektsøknadene for å sikre faglig bredde i styret. PKU har hatt åpne utlysninger der hele bredden innen skapende og utøvende fag har kunnet søke om tilskudd. Programstyret har foreslått sakkyndige for hver søknad, samt gitt innstilling til HK-dir om tildeling eller avslag. Alle prosjektsøknader har vært forelagt 2-3 fagfeller for vurdering.

Programmet har benyttet seg av et stort antall fagfeller med ulik spisskompetanse, som hver for seg har vurdert en eller et fåtall søknader. Årsaken til dette er den store fagbredden i søknadsmassen og et ønske om fagnære vurderinger. Fagfellene har levert selvstendige vurderinger av hver enkelt søknad med tallkarakterer og skriftlig bedømmelse, uten å foreta en samstemming av vurderingen seg imellom.

Sakkyndige har vurdert prosjektet opp mot disse kriteriene:

1 Kunstnerisk kjerne

Hva er prosjektets kunstneriske utgangspunkt og mål?

Hva er prosjektets tematiske og kunstneriske kontekst?

Hvilket nytt bidrag forventes prosjektet å gi til fagfeltet?

2 Gjennomføring

Beskriv hvilke metoder som skal benyttes.

Beskriv prosjektets viktigste aktiviteter.

Beskriv hvilke risikofaktorer og etiske utfordringer som kan påvirke prosjektet.

3 Organisering

Presenter sammensetningen av prosjektgruppen, hvilken kompetanse den enkelte tilfører prosjektet og hvordan arbeidsdeling er planlagt.

4 Deling

Hvordan og med hvem skal det kunstneriske utviklingsarbeidet deles?

Hvordan er prosjektet forankret i fagmiljøet på søkerinstitusjonen?

Hvilke konkrete planer er lagt for formidling, dokumentasjon og publisering?

Programstyret har gjennomgått samtlige prosjektsøknader og tilhørende fagfelle-vurderinger. Styret har lagt stor vekt på de sakkyndige vurderingene, men gjør samtidig en selvstendig og skjønnsmessig vurdering av hver enkelt søknad. Programstyret ser helheten i søknadsmassen, og prioriterer mellom søknadene. Karaktersettingen i vurderingene isolert sett har ikke vært utslagsgivende for endelig tilrådning om fordeling av tilskudd. Programstyret har prioritert å innstille prosjekt med en klar forankring i kunstnerisk praksis, som frembringer nye kunstneriske perspektiver og bidrar til utvikling av fagfeltet.

Lønn til styremedlemmer i programstyret var i 2023: 470.000 og i 2022: 480.000. I tillegg kommer reisekostnader knyttet til møtene. Anslagsvis vil drift av styret da kunne beregnes til totalt 600.000 per år. Hovedoppgaven for styret er behandling av prosjektsøknadene.

Total kostnad for administrasjon og programforvaltning kan da anslagsvis settes til opp mot 1,5 mill kr.

Appendix 6 - Prosjekter støttet av program for kunstnerisk utviklingsarbeid

I alt fikk 64 prosjekter 167 millioner kroner i støtte gjennom prosjektprogrammet i tiden fra 2011-2023. I den siste utlysningen av prosjektprogrammet omtales programmet slik:

«PKU støtter forskningsprosjekt som har kunstnerisk praksis som kjerne og som bidrar til utvikling av ny innsikt, kunnskap, nye uttrykk og opplevelser. Prosjektet skal være av betydning for det kunstneriske forskningsfeltet og holde et internasjonalt nivå. Det kan springe ut fra ett kunstnerskap eller fra møter mellom ulike praksiser og miljø.»

På grunn av begrenset budsjetttramme ble det innført en maksimal grense for søknadsbeløp. Prosjektene hadde krav om spredning i form av deltakelse og deling av prosess, metode og resultater på Artistic Research Forum, samt planer for publisering. Felles for prosjektene var også omfattende aktiviteter i formidling til publikum.

Utredningsgruppen er bedt om å inkludere gode eksempler på kunstnerisk utviklingsarbeid innen ulike fagområder. Tematisk og institusjonelt er det stor spredning i prosjektene. Det er vanskelig å vise utviklingstrekk eller tema som er gjennomgående for prosjektene uten å gjøre en større studie av søknader og rapporter. Felles for prosjektene er deres betydning for fagutviklingen og for eget fagmiljø. Et utvalg måtte vise til hvordan de er forskjellige i definisjon av problemstillinger, metode, dokumentasjon, formidling og relevans. Utredningsgruppen har valgt å vise til gruppen av prosjekter finansiert av PKU.

En grov inndeling av prosjektstøtte fra PKU på fag er slik:

	Tverrfaglig	Film	Scene	Visuell kunst	Design	Musikk
Prosent:	11 %	8 %	13 %	22 %	10 %	37 %

Den institusjonsmessige fordelingen har vært slik:

UiB	22 %
KHiO	21 %
NMH	19 %
NTNU	11 %
UiTø	6 %
INN Film	4 %
HiØf - Scene	4 %
Kristiania	4 %
UiS	3 %
HVL	2 %
OsloMet	2 %
UiA	1 %

Dokumentasjon av alle prosjektene som er tildelt støtte gjennom PKU er samlet i en [eksposisjon](#) i Research Catalogue (referanse 07). ¼ av prosjektene som er støttet av PKU er ledet av tidligere stipendiater og enda flere stipendiater har vært engasjert i andre roller knyttet til prosjektene. Prosjektprogrammet har ikke finansiert post-doc stillinger, men har hatt en viktig funksjon for tidligere stipendiater til å kunne finne finansiering for å forske etter disputas.

Referanser

- 01 [UHR KDA brev til KD 22 februar 2024](#)
- 02 [Brev fra KD 30 september 2002 om opprettelse av stipendprogram](#)
- 03 [Prosjektprogrammets retningslinjer fra 2011](#)
- 04 [Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst – 20 år med KU](#)
- 05 [Den norske modellen – evaluering av PKU fra 2017](#)
- 06 [Notat – finansiering av KU fra 2021](#)
- 07 PKUs portal i Research Catalogue [Artistic Research Norway / landing page](#)

- 08 [Forskningsöversikt 2023 – Konstnärlig forskning – Vetenskapsrådet Sverige](#)
- 09 [PEEK Evaluation Final Report 2021 – Austrian Science Fund](#)
- 10 [Kunstnerisk utviklingsarbeid og åpen forskning – UHR KDA 2022](#)

- 11 NFRs web: [Norges forskningsråd \(forskningsradet.no\)](#)
- 12 [NFRs vedtekter](#)
- 13 [Virksomhets- og økonomiinstruks for NFR](#)
- 14 [Tildelingsbrev NFR KD 2024](#)
- 16 [Tildelingsbrev NFR KUD 2024](#)
- 16 [Mandat NFRs portefølgestyrer](#)
- 17 [Kulturrådets hørings svar om opprettelse av ph.d. i KU](#)

- 18 [Regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#)
- 19 [Innspill til KD – Melding om forsknings systemet](#)
- 20 [Forkortet høring om forslag til endring i vedtekter til Norges forskningsråd](#)
- 21 [Veileder for sektoransvaret for forskning](#)

- 22 [Vienna declaration on artistic research](#)
- 23 [Artistic Research Alliance](#)

- 24 [Metode i kunstnerisk utviklingsarbeid](#)
- 25 [Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid](#)